

ARHIMANDRIT
SERAFIM ALEXIEV

Tâlcuire la Rugăciunea Domnească

Traducere din limba bulgară:
Gheorghită Ciocoi

editura
Σοφία

București

Cuvânt înainte

A fost odată un împărat aspru și drept. Supușii s-au ridicat însă împotriva lui cu cârtire și îndrăzneală și fără vreun temei. Mâniat, el a hotărât să-i pedepsească crunt. Nefericiții s-au înspăimântat și nu mai știau cum să-i potolească furia. Atunci, fiul împăratului, care îi iubea mult, s-a dus la ei și i-a învățat cum să se întoarcă plini de căință la tatăl lui pentru a-i mișca inima și a-l face să aibă îndurare. El i-a îndemnat prin cuvinte alese și le-a dat asemenea sfaturi încât, după învățămintele sale, au primit iertare pe deplin.

Întreaga omenire, prin păcatele ei, a greșit în fața Împăratului Ceresc. Dar singurul Său Fiu a venit la oameni și le-a dat, prin Rugăciunea Domnească, dumnezeiești cuvinte care să le aducă îndurarea Stăpânului Atotputernic al lumii și iertare de la El – și chiar să se învrednicească de înfierea Lui.

Când le-a dat Mântuitorul ucenicilor Săi Rugăciunea Domnească? Sfinții Apostoli au cerut-o dumnezeiescului lor Învățător prin cuvintele: „Doamne, învață-ne să ne rugăm” (*Luca* 11,1). Câtă dreptate au avut! Nici unul dintre noi nu știe cum să se roage, dacă Domnul Însuși nu ne îndrumă (*vezi Romani* 8, 26).

Mântuitorul a împlinit dorința apostolilor și le-a lăsat ca model de rugăciune rugăciunea „Tatăl nostru”. Noi o numim „domnească”, căci a fost dată de Însuși Domnul. Să ne-o reamintim! Sună astfel:

„Tatăl nostru, Care ești în ceruri

Sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer, și pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi. Și ne iartă nouă greșalele (datoriile) noastre, precum și noi iertăm greșiților (datornicilor) noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin!” (*Matei* 6, 9-13).

Cel ce a pătruns adânc în conținutul acestei rugăciuni s-a convins că pe cât este de scurtă, pe atât este de cuprinzătoare. După scriitorul bisericesc din vechime Tertulian (secolul al II-lea), ea conține nu doar ceea ce ar trebui să cuprindă o rugăciune – evlavia înaintea lui Dumnezeu și cererile potrivite înaintea Sa –, ci „acoperă întreaga învățătură a Domnului, amintește toate sfaturile și învățămintele Sale, încât ea, într-adevăr, este un rezumat al întregii Evanghelii”¹.

Pe bună dreptate, această rugăciune este socotită drept model al tuturor rugăciunilor, căci în puține cuvinte este exprimat tot ceea ce avem nevoie pentru a petrece pe pământ – „viață pașnică și liniștită întru toată cuvioșia și buna-cuviință” (*I Timotei* 2, 2), și cele de trebuință pentru desfătarea celor mântuiți. În aceasta e o simplitate dum-

¹ Citat după „Sveatooteceskia nastavlenia o molitve i trezvenii ili vni-manii vâ serdçe kă Bogu i istolkovanie molitvî Gospodnei slovami sv. otčev” (ed. a II-a), Moscova, 1899, p 144.

nezeiască inconfundabilă și sunt amintite nevoile noastre duhovnicești și trupești, precum și îndatoririle față de aproapele. Prin aceasta suntem învățați că trebuie, întâi de toate, să ne împlinim datoria față de Dumnezeu și apoi față de oameni, după porunca: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și prorocii” (*Matei 22, 37-39*). Ea ne deschide ochii ca să vedem întâietatea duhului asupra trupului, căci despre nevoile duhului se vorbește în fiecare cerere, iar despre nevoile trupului, doar într-una singură, acolo unde vine vorba de pâinea cea spre ființă.

Fără cuvinte de prisos, Rugăciunea Domnească ne învață să cerem de la cer doar cele care ne sunt de trebuință și de folos, nu lucrurile zadarnice ale acestei vieți și lucruri vătămătoare pentru mântuirea noastră. Cu fiecare rugămintă a sa, ne înalță de la tina păcatelor noastre către sfințenia cea dumnezeiască. Toate cuvintele ei sunt adânc de înțelepciune. Este un mărgăritar fără seamăn al rugăciunii. E de datoria fiecărui creștin să o cunoască și să-i înțeleagă corect conținutul. Pătrunzând întru aceasta, el va învăța să aibă credință dreaptă în Dumnezeu, cât și dreaptă purtare față de aproapele său și de sine însuși.

Cu ajutorul Celui Preaînalt, vom încerca să lămurim Rugăciunea Domnească într-un mod cât mai accesibil, folosindu-ne de cugetările adânci și de cuvintele lăsate nouă de Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe.

„Tatăl nostru”

Încă de la primele cuvinte, „Tatăl nostru” cuprinde adevăruri aparte, nespuse de importante pentru noi. Ele ni-L descoperă pe Dumnezeu ca Părinte al nostru, Tată al nostru. El este Tată în sensul că ne-a zidit și ne-a născut pentru Sine Însuși prin Taina Sfântului Botez în pântecele maicii noastre, Biserica. Este Tată al nostru și în sensul că e puternic și întotdeauna gata, în caz că ne îndepărtăm de El, să ne întoarcă iarăși către înfierea dumnezeiască, prin Taina Pocăinței.

„Tatăl nostru” – în aceste cuvinte se cuprind adevăruri dogmatice și etice. Domnul Iisus Hristos a lepădat pe deplin învățătura filosofilor necreștini care, cu toate că recunosc pe Dumnezeu ca Ziditor al universului, ca principiu a tot ceea ce există, resping prezența Lui în viața lumii, cât și purtarea de grijă permanentă pentru fiecare făptură și, mai ales, pentru cea mai înaltă zidire a Sa – omul. Iisus Hristos respinge și vederile contemporanilor care, în loc să se supună Evangheliei, ca fii ce-L mărturisesc pe Dumnezeu ca Tată al lor, vorbesc despre El ca de o oarecare Putere, fără să manifeste vreo dorință aparte de a-L cunoaște. Mântuitorul nu ne-a învățat să spunem: „O, Tu, mare Pu-

tere!” ori: „O, Tu, cauza a toate!”, „O, Tu, început a toată zidirea!” ori: „O, Tu, existență nemuritoare”, ci pur și simplu: „Tată!” Dumnezeu nu a luat aminte la mândrele abstracțiuni ale filosofilor care împiedică sufletul să intre în părtășie cu El, ca Tată al tuturor oamenilor din lume. „Tatăl nostru” – aceasta înseamnă, întâi de toate, recunoașterea unui Dumnezeu personal cu Care sufletul poate să aibă părtășie, grăind cu El. „Tatăl nostru” mai înseamnă că acest Dumnezeu personal ne este atât de apropiat, că El Însuși Se numește „Tată al nostru” și ne învață să-L socotim astfel.

În cuvintele „Tatăl nostru” se cuprinde descoperirea celor mai înalte adevăruri etice – adevărul despre dragostea lui Dumnezeu către noi. „Tatăl nostru” – ca o legătură plină de dragoste cu Dumnezeu – binevoiește să ni Se descopere în iubire și să ne îngăduie să-L iubim ca Părinte al nostru. Nu oamenii au născocit această chemare a lui Dumnezeu, ci Însuși Dumnezeu-Tatăl, în dragostea Sa pentru noi a binevoit prin Fiul Lui Cel Unul-Născut să ne descopere că dorește să ne fie Tată și că jinduiește după încrederea și iubirea noastră, ca plini de căldură să ne întorcem către El.

Încă din Vechiul Testament Dumnezeu S-a descoperit ca Tată al poporului lui Israel (vezi *Ieșirea* 4, 22; *Deuteronomul* 32, 6), însă cu osebită putere Iisus Hristos – Răscumpărătorul neamului omenesc –, ne-a arătat în Noul Testament pe Dumnezeu ca Tată al nostru, ca Părinte plin de grijă pentru toți, pentru cei născuți din apă și din Duh (vezi *Ioan* 3, 5).

Mare cinste este pentru om să fie fiu al unui asemenea ceresc Părinte! Să ne gândim cât de căzută era firea ome-

nească și cât de înalt este Ziditorul! Ce nebunie săvârșește creatura „rațională” a lui Dumnezeu și cât de sfânt este Atotțiitorul! Câte păcate ascund în sine fiii vrednici de plâns ai lui Adam și cât de neatins este în desăvârșirile Sale Ziditorul! Și, iată, Fiul lui Dumnezeu, prin voia cerescului Părinte, ne dă dreptul să ne întoarcem către Stăpânul întregii lumi, prin cuvintele „Tatăl nostru”.

„O, străină dragoste de oameni! – exclamă Sfântul Ioan Gură de Aur –. O, ce, cine, prin ce cuvânt aparte ar fi în stare să aducă mulțumire Aceluia Care ne-a dat asemenea bunătați! Luați aminte, preaiubiților, la umiliința firii mele și a firii voastre, pătrunși în această țărână, în acest praf, în această tină, în această cenușă. Căci noi am fost zidiți din țărână și iarăși ne vom întoarce la sfârșit în țărână. Închipuindu-ne aceasta, să ne minunăm de bogăția fără seamăn a mării bunătați dumnezeiești către noi, care ne-a poruncit să-L numim pe Dumnezeu drept Tată al nostru; tu, din pământ fiind, să-L numești astfel pe Cel ceresc! Tu, muritor – pe Cel nemuritor, Tu, putrezicios – pe Cel lipsit de putreziciune, Tu, cel vremelnic – pe Cel veșnic!”¹

Însă acest drept dat nouă ne îndeamnă către multe îndatoriri aparte. Ca să poți să-L numești pe Cel fără de păcat, pe Dumnezeu, Care e Judecător al lumii, Tată, trebuie să-ți curățești conștiința de păcate, sufletul de nelegiuiri, inima de împotrivirea simțămintelor față de Dumnezeu. Ca

---

¹ Sv. Ioannă Zlatoustă, „O jizni po Bogu... i izeasnenie molitvi *Otce naš*”, Tvorenia, tom III, cartea 1, Sankt Petersburg, 1897, p. 30. Autorul citează din Sfinții Părinți, din părinții ruși, ori din scriitorii apuseni, folosindu-se de ediții rusești și bulgărești ale operelor acestora. Pentru a ușura lectura cărții, notele de subsol vor apărea doar în cazul unor autori mai puțin cunoscuți cititorului român (*n.tr.*).

să-I spui lui Dumnezeu, Care este foc mistuitor (vezi *Evrei* 12, 29), „Tată”, tu trebuie să te prefaci de asemenea într-un foc în râvna ta și să-L urmezi cu ardoare întru osârdia ta, să împlinești poruncile Lui. Altfel, poți auzi la Înfricoșătoarea Judecată mustrarea: „Dacă Eu sunt Părinte, unde este cineasta ce trebuie să-Mi dați?” (*Maleahi* 1, 6).

Sfântul Grigorie de Nyssa scrie referitor la cuvintele: „Tatăl nostru”: „Ce conștiință curată trebuie să aibă omul ca să poată să grăiască asemenea cuvânt («Tată»)!... Cine are o cât de mică înțelegere nu îndrăznește să rostească astfel de cuvinte și să spună «Tată», dacă nu vede în sine nimic dintru cele ale lui Dumnezeu. Căci nu este firesc ca Cel Bun după ființă să fie Tată pentru oamenii vicleni, Cel Sfânt – să fie tată pentru cei întinați, Cel Curat să fie tată pentru cei plini de patimi, de rușine și de necinste. Dacă cineva, mai înainte de a se fi curățit, se adaugă în rudenia cu Dumnezeu și, nedrept fiind, Îi spune Celui Drept Tată, aceasta va fi scârbire și grăire rea; e ca și cum L-ar numi pe Dumnezeu tată al propriei întinări, căci cuvântul «tată» se tălmăcește ca pricină a celor care izvorăsc de aici. Pentru aceasta, dacă un oarecare om cu conștiința întinată numește pe Dumnezeu «Tată», prin unele ca acestea el Îl arată pe Dumnezeu ca început și pricină a propriilor sale fapte rele.”

Izvodul pe care Sfântul Grigorie îl scoate din aceste adânci judecăți e cutremurător: „Dacă cineva, după cum spune Scriptura, este aspru cu inima și caută minciuna (vezi *Psalmii* 4, 3), îndrăznește să rostească cuvintele acestei rugăciuni, trebuie să știe că el cheamă nu pe cerescul Părinte, ci pe tatăl cel de jos – pe cel mincinos și tată al minciunii (vezi *Ioan* 8, 44), căci diavolul e însuși păcatul și ta-

tă al păcatului. Pentru aceasta, apostolul numește pe toți cei care au sufletele pline de poftă «fii ai mâniei» (vezi *Efesenii* 2, 3). Iar cei ce au conștiința curată sunt numiți fii ai luminii (vezi *Luca* 16, 8). Pentru aceasta, când Domnul Iisus Hristos ne învață în rugăciune să-L numim pe Dumnezeu Tată al nostru, El nu săvârșește nimic altceva, în afară de a ne introduce în legea cea mai înaltă și chipul ceresc ale viețuirii. Adevărul ne învață să nu mințim, să nu spunem de la sine ceva care nu e în noi, să nu ne prezentăm altfel decât suntem, ci să-L numim pe Părintele nostru cel nemuritor Drept, Preabun, ca să îndreptăm această rudenie cu viața noastră.”

„Pentru aceasta – își încheie cugetarea Sfântul Grigorie de Nyssa –, până ce nu suntem curați cu viața, e primejdios să spunem cu o gândire ușuratică această rugăciune și să-L numim pe Dumnezeu Tată al nostru. Căci rugăciunea omului întinat, atâta timp cât trăiește într-o întinare, e chemare a diavolului; iar cel ce lasă păcatul și trăiește într-o bunătațe, glasul său Îl cheamă pe Bunul Părinte.”

Trebuie să avem teamă de fiu, să nu scârbim pe Dumnezeu, atunci când stăm la rugăciune înaintea Lui. Trebuie să ne căim și să ne amintim cine suntem și cine este El! Nu pentru aceasta oare la fiecare Sfântă Liturghie înainte să rostim „Tatăl nostru” preotul se roagă în numele tuturor creștinilor: „învrednicește-ne ca fără de osândă să cutezăm a Te chema pe Tine Dumnezeu cel ceresc, Tată, și a zice: «Tatăl nostru...»”? Îndrăzneala de a-L numi pe Dumnezeu – Tatăl nostru o datorăm doar Domnului nostru Iisus Hristos Care ne împacă și ne apropie de cerescul Părinte, Celui Care S-a jertfit pe Cruce pentru mântuirea noastră după hotărârea cea veșnică a Sfin-

tei Treimi (vezi *Efeseni* 3, 11). „Mare binecuvântare se revarsă asupra noastră de pe Golgota – așa cum scrie arhiepiscopul Serafim (Sobolev)¹ –, a fost ridicat de peste noi blestemul prin Sângele și moartea Fiului lui Dumnezeu Cel Unul-Născut ce a dăruit tuturor oamenilor, fără vreo excepție, dreptul de a fi fii ai lui Dumnezeu. Însă noi primim această înfiere abia atunci când ne naștem în cristelnița Botezului pentru sfânta viață creștină, când ne lepădăm de toate cele ale păcatului și ale trupului.”

Cât de mult a făcut Dumnezeu pentru noi! Cât de mult ne-a dat El! Nici un tată nu poate să facă pentru fiii săi ceea ce Dumnezeu, Părintele nostru cereșc, a făcut pentru întreaga omenire. Noi, care odinioară am fost „înstrăinați și vrăjmași cu mintea către lucrurile rele” (*Coloseni* 1, 21) am devenit prin Sângele răscumpărător al Unuia-Născut Fiu al lui Dumnezeu iarăși fii ai lui Dumnezeu, cu condiția că vom fi „întemeiați în credință, întăriți și neclintiți de la nădejdea Evangheliei” (*Coloseni* 1, 23). Am primit prin Botez și pocăință iertarea păcatelor și ne-am spălat, ne-am sfințit și îndreptat în numele Domnului nostru Iisus Hristos și, prin Duhul Dumnezeului nostru (vezi *I Corinteni* 6, 11), am devenit din vrăjmași ai lui Dumnezeu fii ai lui Dumnezeu și moștenitori ai bunătăților cerești pe care „ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit” (*I Corinteni* 2, 9). Ca înfiați, noi deja putem prin Duhul Sfânt să strigăm: „Avva! Părinte!” (vezi *Romani* 8,15).

---

¹ Sfântul ierarh Serafim Sobolev, Arhiepiscop de Boguciar (în lume, Nicolae Borisovici Sobolev), s-a născut la 1 decembrie 1881 în Reazan, Rusia. Din 1921, a trăit la Sofia, unde va deveni un îndrumător duhovnicesc cunoscut. Va trece la cele veșnice în 1950. Moaștele sale făcătoare de minuni se află la biserica rusă din capitala bulgară. (*n. tr.*)

Rugăciunea Domnească amintește tuturor de binecuvântările dumnezeiești revărsate asupra noastră. Aceasta în chip minunat e subliniată de Sfântul Ioan Gură de Aur în tâlcuirea sa la rugăciunea „Tatăl nostru”, care spune: „Acela care numește pe Dumnezeu Tată, prin aceasta mărturisește și iertarea păcatelor, și slobozirea de pedeapsă, și îndreptarea și sfințirea și răscumpărarea și înfierea și moștenirea (veșnicilor bunătăți) și frăția cu cel Unul-Născut și darurile Duhului, astfel că acela care nu a primit toate aceste bunătăți nu poate să numească pe Dumnezeu Tată al său.” Dumnezeu e Tată al tuturor, însă nu toți sunt fiii Lui. Trebuie să crezi, să te smerești și să te pocăiești ca să-L simți pe Dumnezeu ca Tată al tău. Și astfel, în aceste cuvinte – Tatăl nostru – ca într-o cochilie se cuprind cele mai de seamă adevăruri ale credinței și ale moralei. Aici sunt înfățișate și învățătura despre răscumpărare, și dogma despre îndreptare, și adevărurile despre dragostea dumnezeiască, și dărnicia de fiecare clipă a lui Dumnezeu de a ne ierta păcatele, fără de care nici un păcătos nu poate să-L numească pe Dumnezeu Atotșântul drept Tată al său.

E de subliniat faptul că în nici o altă religie Dumnezeu nu este numit Tată al oamenilor, căci în nici o altă religie nu există o asemenea iubire părintească, așa cum o aflăm în creștinism. Dumnezeu a dat pentru mântuirea făpturilor Sale răzvrătite „pe Fiul Său Cel Unul-Născut... ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan* 3, 16), însă până la Iisus Hristos nici un muritor nu îndrăznește să-L numească pe Dumnezeu Tată al său. Dacă nu s-ar fi adus Jertfa cea răscumpărătoare a lui Hristos, Care a murit pe Cruce pentru noi după bunăvoirea Tată-